

Een harde aanpak voor Afrika?

Het inkomen per hoofd in Afrika ten zuiden van de Sahara ligt dit ogenblik ongeveer 12% beneden het niveau van 1973. In vele landen in die regio is de landbouwproductie per hoofd van de bevolking gedaald tot een punt waar de invoer meer dan een vijfde van de voedselbehoeften moet dekken. Een groot gedeelte van de industriële capaciteit is onderbenut, wat wordt veroorzaakt door de daling van het inkomen, maar eveneens door onvoldoende uitvoermogelijkheden.

Voor sommigen zijn de moeilijkheden waarin het continent zich bevindt het signaal om Afrika nu eens definitief aan te pakken. 'Conditionaliteit' is het nieuwe wachtwoord. Externe financiële steun wordt slechts gegeven onder zeer strenge voorwaarden, alsof alles enkel afhangt van veranderingen in het binnenlandse beleid. Serieuze en kwantitatieve studies hebben echter aangetoond dat externe factoren belangrijker zijn voor wat er in Afrika gebeurt dan het interne beleid. Berekeningen van het IMF hebben aangetoond dat de Afrikaanse schuldenproblematiek gedurende het restant van de jaren tachtig afhankelijk is van wat er gebeurt in de geïndustrialiseerde landen dan van onverschillig wat er thuis ook moge gebeuren.

In dit verband is het relevant eraan te herinneren dat Afrika de periode 1974-1976 goed heeft doorstaan. En gedurende de jaren 1976-1979 deed Afrika het net zo goed of middelmatig als de rest van de wereld. De moeilijkheden voor Afrika, zoals overigens voor vele andere landen, zijn na 1979, dat wil zeggen na de tweede olieschok gekomen. Buitenlandse markten werden moeilijker toegankelijk voor de Afrikaanse uitvoer, de externe financiering werd moeilijker en de voorwaarden waarop zij werd gegeven zwaarder.

Op dit ogenblik worden bijna alle IMF-kredieten gegeven onder zeer strenge voorwaarden en de aanpassingsprogramma's bestrijken een zeer korte termijn. Bijna geen enkel Afrikaans land kan orde op zaken stellen in zo'n korte tijd. Terwijl Afrika moet kunnen terugkeren naar een situatie waarin de bestaande capaciteit volledig kan worden benut, knijpen de zeer strenge aanpassingsprogramma's de invoer verder de strot af. Afrika is geen Mexico, Korea of Turkije. Eerder dan kortetermijnmiddelen, die door het IMF beschikbaar kunnen worden gesteld, heeft het continent lange-termijnoverbruggingsfinanciering nodig. De lange-termijnfinanciering van het IMF,

L.J. Emmerij

de z.g. 'extended facility', is echter geen groot succes. Slechts vier landen, waaronder als enig Afrikaans land Malawi, maken er gebruik van. De Afrikaanse ervaringen met de structurele-aanpassingsprogramma's van de Wereldbank zijn eveneens zeer twijfelachtig.

Tegen de achtergrond van deze ervaringen lijkt het een kwestie van gezond verstand dat een nieuwe overbruggingsregeling wordt overeengekomen. Voorkomen moet worden dat er een verhit debat tussen crediteuren en debiteuren ontstaat over de details van de korte-termijnaanpassingsprogramma's. Voorstellen van de Wereldbank en het IMF met betrekking tot zaken als wisselkoersen, verhoging van de nominale rente, invoerliberalisatie, uitbreiding van de uitvoer van grondstoffen en privatisering van grote openbare bedrijven zijn controversiële punten die het boeken van vooruitgang niet zouden mogen blokkeren. Wat eveneens vermeden moet worden zijn ideologische ruzies over de doelstellingen van het economische beleid op de lange termijn. Zou men er daarom niet beter aan doen over te gaan tot het opstellen van *stabilisatieprogramma's voor de middellange termijn*? Dergelijke programma's zouden zich moeten richten op onder meer de volgende beleidspunten:

1. herstructurering van de economie in de richting van export- en importsubstitutie;
2. de landbouw moet een zwaardere nadruk krijgen in het economisch beleid van Afrikaanse landen en meer gericht worden op de interne consumptie;

3. de rol van de staat moet een minder zwaar accent krijgen, in ieder geval in de produktieve sectoren;
4. het prijsbeleid moet worden rechtgetrokken;
5. meer rekening moet worden gehouden met de wederkerende kosten in verhouding tot kapitaalinvesteringen;
6. de juiste technologische keuzen moeten de aandacht krijgen die zij verdienen.

Terwijl deze stappen worden ondernomen op het gebied van het interne beleid, geeft het gezonde verstand eveneens in – en dat is inderdaad in principe reeds aanvaard – dat het beleid op het gebied van externe financieringsstromen en schulden veel meer moet worden gecoördineerd dan tot op heden het geval is. De activiteiten van de Club van Parijs, het Development Assistance Committee, het IMF, de Wereldbank, het Europese Ontwikkelingsfonds, bilaterale financieringsstromen moeten alle worden gebundeld en in samenhang worden gebracht.

Op deze manier worden de lage-inkomenslanden inderdaad als een speciale groep gezien die niet op dezelfde manier wordt behandeld als de zich snel industrialiserende ontwikkelingslanden of de middeninkomenslanden. Men vermijdt op deze manier eveneens het gevaar dat de Afrikaanse partners maatregelen naast zich neerleggen zoals nu dikwijls gebeurt. De ervaring leert immers dat als iets niet werkelijk wordt aanvaard, het ook geen effect heeft. Men krijgt dan een soort spiraal waarbij slechts die landen die reeds alle goede dingen doen, kapitaal en leningen krijgen. Daardoor is de geloofwaardigheid van externe adviezen problematisch geworden in Afrika. De voorgestelde stabilisatieprogramma's voor de middellange termijn – vooral wanneer ze worden opgesteld op basis van zuivere analyses, openbare discussie over keuzemogelijkheden en door ook een grotere plaats te geven aan nationale economen en sociale wetenschappers – zouden veel kunnen doen om de wederzijdse geloofwaardigheid te vergroten.

